

Theologiae Spiritualis Scholasticæ Et Moralis Tomvs ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Joannis Duns Scoti D. Augustino Conformem

In quo tractatur de Intellectu & Scientia Dei, ejusque Objecto. Item de
voluntate & volitione Dei, ejusque Objecto

Bosco, Jean a

Antverpiae, 1686

Concl. III. Videt Deus directè & immediatè essentiam, attributa &
relationes; indirectè verò in essentia attributa & elationes, & è conversò.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73680](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73680)

CONCLUSIO III.

Videt Deus directè, & immediatè
 • essentiam, attributa, & relationes, indirectè verò in essentia attributa, & relationes, & è converso.

23.
 De fide est.
 Deum seipsum cognoscere.

Probatio ex ratione.

Ostenditur, Deum seipsum directè cognoscere.

DE fide est (utor verbis Fel. sup. diffie 2. n. 1.) & lumine naturali notum, Deum se cognoscere. Probatur Math. 11. v. 27. *Nemo novit Filium, nisi Pater, neque Patrem quis novit, nisi Filius &c.* Et 1. ad Corinth. 2. v. 10. *Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda Dei.* Ratione naturali probatur: nam Deus, cum sit ens, est intelligibilis; est etiam intellectualis, & sibi prærens. Rursus; Deum intelligere se est perfectio sine imperfectione: ergo Deus se cognoscit. Difficultas est, quomodo cognoscat. Conclusio asserit, Deum cognoscere essentiam directè, & immediatè. Quid miramur? Deus est, qui cognoscit: Deus est ens infinite perfectum; & sic intelligere essentiam est perfectio sine imperfectione; ergo Deo tribuenda. Maxime, cum (ut ostensum fuit Concluf. 1.) essentia divina sit primum objectum tam motivum, quam terminativum: ergo ipsa saltem debet directè & immediatè videri. Cumque attributa, & relationes essentiae realiter identificentur, quidni cognitio, quæ immediatè & directè terminatur ad essentiam, quidni, inquam, etiam directè, & immediatè terminetur ad attributa, & relationes? Terminetur, dico, id est, ipsa terminent cognitionem divinam, non solum tamquam effectus, vel quasi effectus in sua causa, aut quasi causa; sed secundum proprias, & formales, ac singulares ejusque rationes, per quas formaliter ab ipsa essentia distinguuntur. Sanè in hoc nulla implicancia ostendi potest. Præsertim, cum etiam, ut infra lajius dicitur, creaturæ eo modo terminent cognitionem divinam.

24.
 Quid sit directè cognitio, & quid indirectè.

Probatur secunda pars Concluf.

D. Dam.

Itaque vocamus hanc cognitionem directam, & immediatam per quam cognoscitur propria, & formalis, ac singularis ratio alicujus objecti. Indirecta autem non est alia, quam cognitio effectus in sua causa, aut quasi causa, & e contra, causa, aut quasi causa in suo effectu. Brevis, est cognitio in alio.

Ex quo liquidò constat secunda pars Concluf. jam enim antea diffusè probavimus, omnia videri in essentia divina, non solum ea, quæ formaliter in Deo sunt, sed etiam, quæ solum virtualiter, vel eminenter. Ipsa enim est universalis causa, aut quasi causa, seu ratio à priori omnium rerum tam in divinis, quam in humanis. Totum enim (inquit Damasc. lib. 1. c. 12.) in se comprehendens, habet esse velut quoddam pelagus substantia infinitum & interminatum. Quidni ergo in hoc pelago Deus videat attributa, & relationes, tamquam in causa, aut quasi causa

seu ratione à priori? Et e contra, suam essentiam cognoscat in attributis, & relationibus, tamquam causam, aut quasi causam in suis effectibus? Quæ namque in tali cognitione imperfectio? Hæc, inquis, quòd intellectus divinus necessariò haberet cognitionem, etiam de rectorum liberorum; & quòd pro illo priori instanti, pro quò videt essentiam, videret etiam attributa & relationes, quòd utrumque falsum est. Respondetur: utrumque verum est, sano sensu intellectum. Sed quis ille? Quantum ad primum, Pontius sup. disp. 5. n. 17. ait: quòd haberet necessariò ipsamet cognitionem, quæ cognoscit decreta libera; sedis quòd necessariò per illam cognosceret, quia per illam non debet necessariò cognoscere, nisi quòd necessariò est: undè cum decreta libera, quæ talia non sunt necessariò talia, Deus non debet necessariò illa cognoscere: essentia enim divina habet illam ex sua ratione formali perfectionem, ut non debeat repræsentare aliquid falso modo: undè, quia falsum esset, futurum esse futurum, nisi esset tale, scientia Dei non debet ipsum repræsentare, quando non est futurum: undè quia posset non esse futurum, absolute & simpliciter potest fieri, quòd non repræsentetur per scientiam Dei, & consequenter non necessariò per illam cognoscitur. Sic ille.

Dico ego: videt intellectus divinus omnia decreta libera, quæ de facto in Deo sunt; sedis ea omnia, quæ poterant esse, & de facto non sunt in Deo; hæc, inquam, non videt, nisi in esse possibili. Alia autem, non obstante eorum libertate, videt in esse actuali. Nam ex libertate solum sequitur, quòd videat Deus aliquod decretum, seu rem aliquam futuram, quam potuisset non videre, supposito scilicet, quòd non fuisset futura: interim ex hypothesis, quòd futura sit, Deus necessariò eam videt, quæ tamen cognitio nullam importat necessitatem in illo decreto libero, ut ex dicendis infra suo loco constabit. Atque hæc de primo. Ad secundum ait Pontius sup. scientia Dei nata est repræsentare eum eo ordine, quo sunt cognoscibilia: undè cum objecta, quæ dicuntur secundaria, ut sunt attributa, creaturæ, & omnia quovis modo distincta ab essentia divina, quæ talis est, non sunt cognoscibilia pro eo priori, quo essentia est cognoscibilis, non debent repræsentari per scientiam Dei pro illo priori. Nec refert, quòd ipsa attributa, habentia rationem actus primi, ut sunt intellectus & voluntas, sint priora, quam ipsamet cognitio: non enim sequitur, quòd sint tamen cognoscibilia proximè pro ullo instanti, antequam intelligatur essentia. Adverto tamè circa hoc; nisi cognitio Dei terminetur ad objecta secundaria, ut relucet in essentia divina, nullam esse rationem, eorum prius videatur essentia, quam objecta secundaria. Undè potest dici, quòd pro eodem instanti omnia videantur; quia prioritas, quæ potest esse hæc, non est aliud, quam quòd terminatio cognitionis ad essentiam sit ratio, eorum terminetur ad objecta secundaria; nisi autem objecta

objecta secundaria viderentur in essentia, hoc non esset necessarium. Nec refert, quod ipsa essentia sit prius, quam objecta secundaria: non enim inde necessarii sequitur, quod debeat esse prius cognoscibilis; quia potest ostendi, & explicari prioritas ipsiusmet in esse rei ad alia objecta secundaria; non vero potest explicari prioritas in esse cognoscibili, nisi objecta secundaria videantur in ipsamet. Haecenus Poncius, satis prolixè, sed parum obscure.

Dico ego summam: intellectus divinus pro illo priori instanti, pro quo videt essentiam, non solum non debet, sed nec potest videre attributa, & relationes; eo salvo, ut videat ea in essentia tanquam in radice, & ratione a priori, quippe tali cognitione, scilicet indirecta non sunt simul cognoscibilia; nam talis cognitio requirit cognitionem priorem unius, in quo aliud indirectè videatur, id est, præsupponit cognitionem causæ, aut quasi causæ, in qua videat effectum, aut quasi effectum. Nequit autem Deus cognoscere rem eo modo, quo non est cognoscibilis. Sin autem quæstio sit de cognitione attributorum, & relationum immediata & directa, quæ in se ipsi videntur, non est ratio, quare essentia debeat prius cognosci. Nam, ut dicebat Poncius, prioritas illa in esse rei potest explicari, non autem prioritas in esse cognoscibili. Sed enim, reponit quispiam, quæ ratio disparitatis? Apud Poncium eam non invenio. Dicam ergo, quid mihi occurrerit. Essentia, ut jam non semel diximus, est pelagus omnium perfectionum divinarum, radix & origo, quidam ergo sit prior in esse rei? Ergo etiam prior in esse cognoscibili, Negatur Consequentia; quia ut sit radix & origo, non requiritur prævia aliqua cognitio essentia; imò ipse intellectus & ipsa cognitio, tanquam attributa, ab ea emanant in esse rei. Posita autem eadem emanatione, non est ullum inconveniens, ut intellectus simul in eodem instanti cognoscat principium emanativum, & ea, quæ ab eo emanarunt. Vel ostendatur illud inconveniens.

Ut sit de hac directa cognitione, non videtur dubitandum, quin Deus omnia, quæ in ipso sunt formaliter, indirectè cognoscat, pro instanti posteriori in ipsa essentia. Nam (inquit Felix sup. n. 2.) si essentia divina non repræsentat attributa, & relationes, vel est, quia non potest, vel quia illa non habent veritatem repræsentabilem: sicut non habent futura ante decretum. Non primum; nam essentia non esset infinita in repræsentando: neque secundum; nam attributa, & relationes sunt entia necessaria; & ita habent esse verum & reale, & in essentia Dei repræsentabile: ergo Deus se, & omnia in seipso cognoscat; imò & in seipsis, si non morivè, saltem terminativè. Sed hoc non caret difficultate: nam, dicit aliquis, cognitio Dei est cognoscibilis; & non per aliam cognitionem; quia in Deo non datur duplex cognitio: non etiam per seipsam: nam sequeretur, quod eadem cognitio, esset quod, quia objectum; & quo, quia cognitio objecti; & per

consequens, prius & posterius respectu sui; esset prius, quia objectum est ante cognitionem; esset posterius, quia cognitio est posterior objecto: ergo non omne intelligibile est objectum terminativum scientia Dei.

Respondet Felix sup. Primò: quod cognitio divina est eminenter, & simul directa & reflexa; & ita non est inconveniens, quod nostro modo concipiendi ut directa præsupponatur ad seipsam, ut reflexam; & ita, quod cognoscatur in se ipsa. Secundò, quod cognitio Dei cognoscitur, non in se, sed in essentia divina, & ita non est inconveniens, quod simul sit objectum terminativum, & cognitio; nam solum quod est ratio motiva ad hoc, ut cognoscatur, quæ est essentia divina, debet distingui à cognitione, ut de facto formaliter distinguuntur, non vero ipsa cognitio, ut terminativa. Sic ille. Et Poncius sup. n. 18. sic ait: Quando cognitio est infinita perfectionis, debet se ipsa percipere, & consequenter terminari ad se, & habere se pro objecto; quia hoc nihil aliud est, quam se percipere & cognoscere. Et si quis aliquid aliud requireret ad rationem termini, & objecti intentionalis, excitaret quæstionem inutillem de nomine. Ita Poncius.

Et ante ipsum Smising simili modo explicat hanc difficultatem, tract. 2. disp. 6. n. 255. dicens: quod divina cognitio per seipsam à Deo cognoscibilis sit, non provenire ex ratione reflexionis, quæ verè & à parte rei non est in ipsa; sed ratione illimitationis tam ipsius, quam objecti sui. Et ita simpliciter negat, divinam cognitionem esse reflexam, sive formaliter, sive virtualiter: quia (inquit) sub una ratione non est prædita vi cognoscendi seipsam sub altera ratione, quasi una ratio sit ratio alterius; quia hoc uni actui convenire nequit, sed dici potest, esse unam formaliter & virtualiter rectam, ex vi suæ infinitatis terminatam ad omne cognoscibile, sub quo ipsamet comprehenditur. Et quia hæc infinitas non competit visioni beatificæ creatæ, idèd negat, Beatum visionem beatam cognoscere, se videre Deum; cuius oppositum docet Felix de Visione cap. 8. dist. 1. n. 10. de qua controversia nolo hic tractare; quia impertinens ad nostrum propositum. Videantur præfati Auctores.

Tantum subscribo, quod lego apud Scotum 1. dist. 35. quæst. un. n. 10. §. Hoc potest poni sic. Deus in primo instanti intelligit essentiam sub ratione merè absoluta: in secundo instanti producit lapidem in esse intelligibili, & intelligit lapidem, ita quod ibi est relatio in lapide intellecto ad intellectivè divinam: sed nulla adhuc in intellectione divina ad lapidem, sed intellectio divina terminat relationem lapidis intellecti ad ipsam: in tertio instanti forte intellectus divinus potest comparare suam intellectionem ad quodcumque intelligibile, ad quod nos possumus comparare: & tunc comparando se ad lapidem intellectum, potest causare in se relationem rationis: & in quanto instanti potest quasi reflecti super istam relationem, causatam in tertio instanti, & tunc illa relatio rationis cognita erit. Ubi vult (inquit Smising

28. Resolvitur, ostendendo qualiter cognitio divina possit seipsam cognoscere, ex Felice.

Resolutio Poncii.

29. Quod hæc cognitio seipsam cognoscat provenit ex eius illimitatione Smising.

Felix.

30. Ora intellectiois Dei, ut tendit in objecta secundum quatuor instanti, ex Scoto.

Alia objecta dicuntur

26. Sententia, non potest videre instanti.

Sic dicitur.

Sua ratio disparitatis.

27. Deus videt omnia instanti pro instanti posteriori. Felix.

Propositum difficultatis.

Smif.

Smifing (sup. n. 253.) quod tamen in divina scientia à parte rei nulla sit reflexio formalis, nulla actuum multitudo, nulla instantium successio; tamen secundum rationem, & variam terminationem divini actus divinam cognitionem prius directè tendere in lapidem, ex quo resultat esse cognitum lapidis, quàm reflexè cognoscat vel suam cognitionem, vel esse cognitum lapidis. Unde etiam formaliter loquendo de divina cognitione dici potest, eam non esse reflexam super se ipsam eo ipso, quod Deus per illam aliquid directè cognoscat; atque ita in Deo distingui posset secundum rationem cognitio reflexa à cognitione recta, prout aliàs Theologi secundum rationem variè distinguunt actus divinæ scientiæ, & voluntatis. Ita Smifing. Sed contra (inquit Felix sup.) quia talis visio, sicut aliæ creaturæ, habet esse repræsentabile in essentia divina prius tempore, quàm sit ipsa visio, cum creaturæ cognoscantur in Deo, antequam sint existentes; nam sufficit habere esse futurum per decretum Dei. Secundò: Scotus loco citato loquitur nostro modo cognoscendi; nam in re Deus simul omnia cognoscat, neque in re distinguenda sunt illa instantia. Sic ille. Sed an quid Smifing in re distinguit illa instantia? Minimè gentium. Et verò ex distinctione rationis in Deo putas bene sequitur distinctio realis inter actum rectum, & reflexum in nobis? Ita juxta Felicem sup. n. 11. obiicit Theodorus. Ipse autem Felix negat hanc Consequentiam; nam, inquit, sufficit etiam in nobis distinctio rationis; sicut intellectus in Deo ab essentia solum formaliter distinguitur, & in nobis non distinguuntur realiter, sed solum etiam formaliter.

31.

Potest in nobis dari actus reflexus realiter distinctus à directo. Felix. Scotus. Smif.

Visio beatifica est simul recta & reflexa. & quarer. Felix.

32.

Obiectio. ex Scoto.

Alium locum Scoti adducit Smifing pro se, sup. n. 256. ex 4. dist. 49. q. 6. s. De secundo principali, n. 23. Securitas presupponit certitudinem de continuatione beatitudinis; illa autem apprehensio certa sequitur ordine naturæ totam beatitudinem, cum sit actus, non tendens in obiectum beatificum; sed reflexus super actum, & per consequens, beatitudo tota posita essentialiter poterit esse sine certitudine; ergo & multo magis sine securitate. Ergo supponit Scotus, beatificam visionem creatam super seipsam minimè reflexam esse.

Alioqui quemadmodum ipsa per se ipsam cognoscitur, ita continuatio ejus per ipsam cognoscitur. Respondet Felix, nequaquam Scotum id supponere: nam ibi solum docet, securitatem non esse de essentia beatitudinis, cum beatitudo presupponatur ad securitatem & nihil dicit de cognitione reflexa. Solum colligitur dari actum reflexum, quo beatus certificetur de continuatione suæ beatitudinis, quod verum est, ex quo nihil contra nos. Sic ille. Ut ut sit de visione creata, ad veritatem nostræ Concluf. sufficit, quod visio inereat, re unica & indivisibilis, terminetur ad omnia cognoscibilia, etiam ad seipsam: dicatur recta cognitio, vel reflexa virtualiter, quæstio inutilis est de nomine, ut sup. dicebat Poncius. Igitur intellectus divinus cognoscat omnia cognoscibilia, idque omni modo possibili, directè, indirectè, intuitivè, abstractivè, seclusà imperfectione, quæ in cognitione creata posset inveniri. Et idè etiam cognoscitur essentia in attributis, & relationibus, tamquam in suis quasi effectibus; quia hic modus cognoscendi est perfectio sine imperfectione. Ac propter eandem rationem,

CONCLUSIO III.

Deus cognoscat se in, & fortè ex creaturis.

Cognoscere in alio est cognoscere aliquid directè, in quo aliud indirectè cognoscatur; & ita effectus cognoscitur in causa, & vice versà, causa in effectù. Cum ergo creatura sit effectus Dei, quidni Deus se, tamquam causam seu Creatorem cognoscat in creatura, tamquam in suo effectù? Sanè Deus cognoscat creaturam comprehensivè: ergo cognoscat ordinem essentialium, quem dicit ad Creatorem: sed hic ordo nequit cognosci, quin cognoscatur terminus, juxta illud Scoti. Quodl. 14. Contra istam n. 23. Relatio non potest cognosci, nisi cognoscatur utrumque extremum. Ergo Deus in creaturis se cognoscat. Et confirmatur, quia Angelus se cognoscens cognoscat Deum: ergo potiori ratione Deus se cognoscat cognoscendo Angelum. Secundò: nam licet Deus cognoscat effectum creatum in se ipso, etiam cognoscat illum cognoscendo penetrativè causam: ergo similiter, quàmvis cognoscat causam in se ipsa, nempe se ipsum Creatorem; cognoscendo effectum, scilicet creaturam, cognoscat causam, nempe Creatorem. Ita Felix sup. diff. 3. n. 2. pro prima parte nostræ Concluf.

Sed contra dicit aliquis: quàmvis Deus cognoscendo cognoscat dependentiam, quam habet à Creatore; ac per consequens ipsum Creatorem; non tamen eandem cognitione, quæ, ut terminatur ad dependentiam, sit intuitiva, & ut terminatur ad Creatorem, sit abstractiva; sed duplici cognitione, utràque intuitiva; nam simul de eadem re non potest esse cognitio intuitiva, & abstractiva; etenim claritas intui-